

мають замало часу для втілення Дублінських Дескрипторів. Тому, адміністратори освіти усіх рівнів повинні прагнути зреалізувати ефективні умови роботи та запроваджувати такі стимули, на які викладачі змогли би адекватно реагувати.

Спадок України є дуже деструктивний як ідеологічно, так і організаційно. Його елементом є фетишизація технічної та природничої освіти на тлі обмеження незалежної громадянської ініціативи та неповної довіри до викладацьких колективів. Розвинені суспільства з високими досягнення в ІТ-технологіях позбавлені такої фетишизації і приділяють набагато більше уваги гуманітарному аспекту освіти.

Неподолані архаїчні освітні традиції породжують нав'язування всіляких бюрократичних правил і процедур, що значно стримує дійсне реформування освітньої системи через хибний акцент на формальному.

Старі цінності, інструменти впливу та інституційні процедури є непридатними для соціально справедливої та динамічної системи освіти.

Сучасні демократичні цінності, включно з цінностями професійної свободи і творчості, формують засади розвитку громадянського суспільства. У свою чергу, громадянське суспільство підтримує демократичну систему освіти, яка належно оцінює людину в горизонтальних і вертикальних її вимірах. Лише така система освіти може досягти високого наукового, виховного рівня, забезпечити ефективне управління та адаптуватися до економічних й соціальних викликів сучасного світу.

УДК 334.012.33:330.5

Віктор ТАРАСЕВИЧ*
Ігор ЛЕОНІДОВ*

ДЕРЖАВНА ВЛАСНІСТЬ І МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Анотація. Акцентовано необхідність суттєвого укріплення державної власності як принципово важливого підґрунтя і напрямку модернізації державного управління національною економікою. Запропоно-

* **ТАРАСЕВИЧ Віктор Миколайович** — д.е.н., професор, завідувач кафедри політичної економії Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна, v_tarasevich@list.ru

* **ЛЕОНІДОВ Ігор Леонідович** — к.е.н., доцент кафедри політичної економії Національної металургійної академії України, м. Дніпро, Україна, leonidovil@gmail.com

вано новації до теорії власності, на основі чого обґрунтовано імперативність переходу від панування владно-власницького приватнокапіталістичного привласнення до розвинутого державно-капіталістичного та державно-національного привласнення.

Важливим підґрунтям і напрямком модернізації державного управління національною економікою є укріплення державної власності та відповідне удосконалення державної служби. Ефективність державного управління економікою визначається наявністю у власності держави стратегічних економічних ресурсів, левова частка яких в сучасних умовах є об'єктом владно-власницького приватнокапіталістичного привласнення. Імперативом розвитку національної економіки є суттєве підвищення ролі державно-капіталістичного та державної форми загальнонародного, колективного (у тому числі, на регіонально-територіальному рівні) і приватнотрудового привласнення (екзосвоєння) при збереженні значимих для національної економіки й суспільства об'єктів у приватнокапіталістичному екзосвоєнні [1, с. 120].

Держава покликана у загальнонаціональних інтересах розпоряджатися сукупними активами, які за своїми якісними та/або кількісними характеристиками мають перевищувати подібні характеристики сукупних активів недержавних акторів. Ключовою економічною умовою перетворення державно-капіталістичного та державно-національного екзосвоєння у лідера, модератора та оптимізатора національної системи привласнення є рівень реального усупільнення його об'єктів. З одного боку, державно-капіталістичне та державно-національне екзосвоєння об'єктів не спроможне бути стійким та ефективним без досягнення адекватного цим формам екзосвоєння рівня реального усупільнення. З іншого боку, такий рівень навряд чи досяжний без адекватних цим формам інституціональних передумов. З огляду на зазначене надра, землі сільськогосподарського призначення, стратегічні та бюджетоутворюючі металургійні, нафтохімічні, оборонні, машинобудівні, інфраструктурні підприємства, інститути розвитку національної інноваційної системи та стратегічні інновації національного значення мають стати об'єктом державно-національного привласнення. Оскільки в сучасних конкретно-історичних умовах це є неможливим, потрібні перехідні, проміжні форми. Йдеться про змішане, переважно державно-капіталістичне та державно-національне екзосвоєння зазначених об'єктів при допоміжній «участі» приватнокапіталістичного й маргіналізації владно-власницького екзосвоєння. Суспільство залишає в своїх

руках ключові елементи розпорядження зазначеними об'єктами, а інші елементи та субелементи передає державним субакторам «представник суспільства», «самостійний найманий робітник», «самостійний капіталіст», «сукупний регіонально-територіальний субактор».

Державно-капіталістична форма має бути домінуючою у розглянутому змішаному екзосвоєнні. Саме державний субактор «самостійний капіталіст» має стати модератором і центром узгодженої та спільної з іншими державними субакторами реалізації розпорядження, володіння, управління відміченими об'єктами та набуття лівової частки доходів від останніх, значна частина яких має приймати форму інноваційних інвестицій. Концентрація у державного субактора «самостійний капіталіст» всіх названих субелементів екзосвоєння доцільна лише відносно деяких оборонних підприємств, а також стратегічних інноваційних проектів на стадії наукової розробки та виробництва дослідних партій інтелектуального продукту.

Субелементи екзосвоєння інших об'єктів доречно «розосередити». Наприклад, такі важливі субелементи розпорядження, як право прийняття остаточного рішення, державному субактору «самостійний капіталіст» доцільно залишити за собою. Аналогічно можна вчинити з субелементами володіння — права на лівову частку доходів з об'єкту та на контроль. Права «центрального учасника» та «заміни персоналу» можуть бути передані представнику держави «самостійний капіталіст» при управлінні об'єктом. Право визначати порядок господарського використання де-яких складових певного об'єкта (скажімо, окремих виробництв, технологічних ліній та ін.) можна делегувати приватним та колективним акторам. Виконання управлінських функцій логічно доручити найманим менеджерам, у тому числі тим, хто має успішний досвід роботи у приватнокапіталістичних компаніях, а функції користувачів — найманим робітникам. Звісно, викладений порядок розподілу й закріплення елементів і субелементів державно-капіталістичного екзосвоєння має бути законодавчо інституціолізованим депутатським корпусом, прийнятим до виконання державними службовцями та до захисту суддями й «силовиками».

Як бачимо, реальне державно-капіталістичне екзосвоєння об'єктів національного значення покликана здійснювати не синкретична держава, не єдина держава-актор, а група субакторів державно-капіталістичного екзосвоєння. В її складі мають бути певні державні соціально-економічні та функціональні субакто-

ри, а також недержавні економічні актори, між якими необхідно встановити не менш визначені зв'язки. Для узагальненого варіанту державно-капіталістичного екзосвоєння зазначених об'єктів пріоритетними є синархічні, коеволюційні та комунікативні зв'язки між державними субакторами.

Звісно, перехід від реально існуючого приватнокапіталістичного владно-власницького екзосвоєння до «нормативного» державно-капіталістичного екзосвоєння потребує, щоб регуляторні об'єкти і об'єкти органів державної влади та управління стали *змістовно* державними. Для цього можна скористатися відомим набором апробованих механізмів і інструментів: націоналізація, насамперед, з викупом; різні форми державно-приватного партнерства; нарощування державної участі в корпоративному капіталі аж до «захоплення» контрольного пакету акцій і формування вертикально-інтегрованих, переважно, державних холдингів — національних чемпіонів; адекватні форми державної міноритарної участі, наприклад, «золота акція», особливі повноваження представників держави в керівних органах акціонерних товариств; докорінна перебудова управління державними пакетами акцій; використання державних гарантій, субсидій, субвенцій, контрактної системи та ін. Звісно, їх (механізмів, форм та інструментів) використання припускає розробку відповідних алгоритмів (планів, програм і т. п.), точне урахування специфіки і стану національної економіки та конкретного об'єкту. Оскільки ж «держкапіталізація» об'єктів національного значення є не самоціллю, а засобом модернізації, неоіндустріалізації та інноваційного «ривку», остільки досить перспективним може виявитися також і апробація державних інноваційно-інвестиційних конкурсів для раніше приватизованих підприємств.

Становлення державно-капіталістичної форми екзосвоєння передбачає необхідні зміни в його атрибутах, передусім в акторах, субакторах, умовах їх діяльності та зв'язках між ними. Державні субактори, незалежно від їх соціально-економічного та/або функціонального статусу, повинні виконувати свої обов'язки виключно за бюджетні кошти. Це вірно і відносно тих державних субакторів («сукупний капіталіст», «сукупний дрібний буржуа»), які представляють у законодавчій гілці влади відповідних недержавних економічних акторів (великих капіталістів і дрібних буржуа). Йдеться про розрив «комерційних» зв'язків державних субакторів і недержавних акторів. Зрозуміло, оклади держслужбовців мають бути конкурентоздатні з доходами провідних менеджерів приватних компаній, а величина окладів, так само як і

ранг держслужбовця, повинні безпосередньо залежати від результатів його роботи. Оплата його творчої або викладацької діяльності не може здійснюватися за «комерційними» розцінками. Соціальні «ліфти» між держслужбою і підприємницькою діяльністю доцільно заблокувати — підприємці не можуть бути державними субакторами.

В ідеалі статус держслужбовця вимагає його проживання в державних квартирах, будинках і дачах «середнього статку» з їх можливою приватизацією після успішного закінчення держслужби. Оскільки в сучасних умовах такий порядок нереалістичний, необхідно ввести деякі обмеження на приватне майно держслужбовця (площа житла, земельної ділянки, кількість автомобілів і т. п.), його фінансові активи, рахунки і нерухомість за кордоном. З урахуванням громадської і державної значущості державної діяльності, система виховання і підготовки держслужбовців має бути подібна до системи виховання і підготовки військовослужбовців. Зокрема, йдеться про організацію спеціалізованих середніх шкіл, училищ, ВНЗ і становлення відповідних інститутів (статут, кодекс честі, конкурсність, громадська підзвітність та ін.).

Безпосередня підготовка державних службовців пов'язана з привласненням (ендосвоєнням) інтелектуального продукту [2]. Інтелектуальний продукт, який не передбачає відчуження від актора, відповідає загальнонародному ендосвоєнню. Створення інтелектуального продукту є капіталомістким процесом, якому властиві підвищені ризики, невизначеність та ін. У зв'язку з цим, приватний власник зазвичай не має можливостей створювати або авансувати розробку інтелектуального продукту. Держава змушена фінансувати створення останнього переважно за рахунок коштів держбюджету, що сприяє відповідній формі ендосвоєння інтелектуального продукту. Однак значна частина правових форм ендосвоєння інтелектуального продукту базується на його змістовній невідповідності приватному виду ендосвоєння. Зазначена суперечливість ендосвоєння інтелектуального продукту потребує поглиблення досліджень його переходів між різними формами ендосвоєння.

Таким чином, важливою складовою модернізації державного управління національною економікою є укріплення державної власності, а перспективним напрямком — перехід від панування владно-власницького приватнокапіталістичного екзосвоєння до державно-капіталістичного та державно-національного екзосвоєння. Для національної системи привласнення імперативами є демократизація, соціалізація та національно орієнтована держав-

на капіталізація. До перспективних дослідницьких проблем слід віднести концептуально-гіпотетичну, емпіричну, фундаментальну, часткову й прикладну теоретичні схеми (моделі) системи екзосвоєння та її національну модель.

Література

1. Государственный капитализм: ренессанс versus забвение: монография / В. Н. Тарасевич. — 2016. — 139 с.

2. Леонідов І.Л. Сутність та зміст привласнення інтелектуального продукту // Економічний Вісник Національного гірничого університету. — 2015. — № 3(51). — С. 49–60.

УДК 338.48+379.84]:351.77(477)

Олександр ТИЩЕНКО*

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто особливості та проаналізовано основні показники розвитку курортно-рекреаційної сфери України у 2011–2015 рр. Розкрито недоліки чинного механізму регулювання курортно-рекреаційної сфери та визначено пріоритетні напрями його удосконалення в умовах проведення реформи децентралізації управління економікою.

Величезний і різноманітний туристично-рекреаційний потенціал, що ним володіє Україна, та який знаходиться у центрі Європи у сприятливих кліматичних умовах, представляє підвищений інтерес як для вітчизняних, так і для іноземних громадян. Виходячи із загальносвітової тенденції постійного зростання туристичних потоків, вітчизняна курортно-рекреаційна сфера, за належних умов розвитку, що відповідають сучасним вимогам туристів до відпочинку та оздоровлення, здатна перетворитись на потужну галузь національної економіки, що забезпечуватиме вагомий внесок у формування валового внутрішнього продукту та сприятиме ефективному розвитку територіальних утворень у курортно-рекреаційних зонах нашої країни.

* **ТИЩЕНКО Олександр Петрович** — д.е.н., професор кафедри макроекономіки та державного управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна, talp@meta.ua